

Lezing

Johannes 20: 24-30 (vertaling: Ad van Nieuwpoort)

- 24 Thomas nu,
een van de twaalven,
genoemd Didymus,
was niet met hen waar Jezus kwam.
- 25 De andere leerlingen zeiden dan tot hem:
Wij hebben de Heer gezien!
Hij dan zei tot hen:
Als ik niet zie,
in zijn handen het merkteken van de spijkers
en mijn vinger niet leg in het merkteken van de spijkers
en mijn hand niet leg in zijn zijde,
zal ik geenszins geloven.
- 26 En na acht dagen
waren zijn leerlingen opnieuw binnen,
en Thomas met hen.
Jezus kwam,
terwijl de deuren gesloten waren,
stond in hun midden en zei:
Vrede zij met jullie!
- 27 Dan zei hij tot Thomas:
Breng je vinger hier en zie mijn handen
en breng je hand en leg in mijn zijde,
en word niet ongelovig, maar gelovig!
- 28 Thomas antwoordde en zei tot hem:
Mijn Heer en mijn God!
- 29 Jezus zei tot hem:
Omdat je mij gezien hebt,
heb je geloofd;
welgelukzalig zij die niet zien en geloven!
- 30 Ook vele tekenen heeft Jezus gedaan
voor het aangezicht van zijn leerlingen,
die niet zijn opgeschreven in dit boek.
Maar déze zijn opgeschreven opdat jullie geloven
dat Jezus de Messias is,
de zoon van God,
en opdat jullie, gelovend, leven hebt in zijn naam.

Overweging

Gemeente van Christus,

Het wordt tijd voor een rehabilitatie van Thomas. Het is niet voor niets dat de evangelist Johannes aan het einde van zijn verhaal de schijnwerpers op hem zet. Hij heeft ons veel te leren. Juist ook

vandaag. Thomas is vaak weggezet als ongelovige. Als de man van 'eerst zien dan geloven'. Hij zou laten zien hoe het niet moet. En zo hebben we hem een beetje weggezet. Zo gaat dat dan. We zetten mensen vast in een beeld om er vervolgens niets meer mee te hoeven. We horen het een en ander over een bepaalde persoon en vervolgens hoeft die persoon nauwelijks meer ontmoet te worden, want we weten toch al hoe of wat. Een eerlijke kennismaking is dan vervolgens onmogelijk. Ik zou u vandaag willen uitnodigen om Thomas met een open vizier tegemoet te treden. Wie is Thomas? Wat heeft hij ons vandaag te zeggen en te leren?

We komen hem op nog twee andere plaatsen in het evangelie tegen. Hij is daar waar Jezus op weg gaat naar het graf van Lazarus om hem uit de dood op te wekken. Een vooruitblik op Pasen. Daar is ook Thomas. Een raadselachtig woord spreekt hij daar. Als Jezus daar aankondigt dat hij Lazarus uit zijn slaap zal wekken horen wij Thomas daar zeggen: "Laten wij ook gaan om met Hem te sterven". Wonderlijk! Het is alsof hij daar zeggen wil dat het opwekken uit de dood niet gaat zonder het sterven van de opwekker. Zo leren wij Thomas kennen. Als degene die aan de kant staat van de stervenden. Van degenen die stuklopen. Terwijl het gaat over opwekking uit de dood, staat hij aan die andere kant. Zijn naam is de uitleg van wie hij is. Thomas, genaamd Didymus, het Griekse woord 'tweeling'.

Die naam duidt niet zozeer op het twijfelmoedige, want zo twijfelend komen wij hem niet tegen. Nee, zijn naam drukt uit dat deze Thomas telkens het andere wil belichten.

Als Jezus het heeft over opwekking ten leven, spreekt hij over het sterven. Zo ook op die andere plaats waar we hem nog tegenkomen (Joh. 14 : 4,5). Als Jezus zegt dat zijn leerlingen wel weten welke weg hij zal gaan, zegt Thomas dat geheel niet te weten. Een tweeling die telkens een andere richting uit kijkt. Als iedereen naar rechts kijkt, kijkt hij naar links. En andersom. Thomas is anders dan de anderen.

En zo ook aan het slot van het evangelie. Als daar de gemeente van de leerlingen samen is, ontbreekt hij. Is hij op een andere plaats. Hij is niet daar waar alle anderen zijn. Hij begeeft zich buiten het bereik van de leerlingen. Hij kan het Paasfestival niet aan. Hij is elders. En het evangelie doet vermoeden dat hij daar is waar de stervenden zijn. Als een zoon van Israel in Egypte. Hij mijdt de euforie. Hij mijdt tegelijk ook het rumoer van het gerucht. Hij staat meer aan de zijlijn en doet niet mee met de speculatie. Heeft hij zich zozeer het lot van hen die leven met de mislukking, met de ramp, met het verlies aangetrokken?

Als iedereen roept dat Mark Rutte een onbetrouwbare leugenaar is, doet Thomas voorbede voor hem. En als de straten van Leiden worden bevolkt door grote groepen mensen die roepen dat de gedoodverfde pedofiel nergens meer mag wonen, gaat Thomas bij Benno L. op de koffie. Thomas is als die collega in Apeldoorn die na het Koninginnedag drama van 2009 een kaars aanstak voor Karst T. Iedereen was bezig met die slachtoffers. En terecht natuurlijk. Maar er was ook iemand die zei: wie zou nou toch Karst T zijn? Hoe is hij zo geworden? Een typische Thomasvraag.

Thomas is er niet bij als Jezus door de gesloten deuren van de leerlingen heen breekt. Hij is elders. Misschien zit hij wel op de bank bij die moeder die net haar zoon heeft moeten begraven. Wie zal het zeggen? Hij is niet daar waar de euforie de boventoon voert. Hij is niet daar waar de massa's gaan liken. Hij is elders.

En als hem het bericht bereikt van de anderen, dat zij de Heer hebben gezien, vraagt hij opnieuw naar dat andere. Het komt er voor hem op aan. Hij wil weten van die handen en van die zijde. Hij wil weten of het in die HEER ook werkelijk gaat om hem die heeft geleden, die is gekruisigd en gestorven. Hoogst opmerkelijk is zijn reactie. Enig enthousiasme hadden wij wel verwacht. Maar Thomas kan niet volstaan met het gerucht van de overwinning. Daarvoor heeft hij teveel gezien. Een spektakel vraagt hij niet. Hij wil weten of het in deze opgestane HEER nog steeds gaat om hem die

zich het lot van de stervenden heeft aangetrokken. Met enkel een bericht van de overwinning kan hij niet uit de voeten. Daarmee alleen kan hij niet bij de stervenden terugkomen.

Dit bericht moet substantie krijgen. Door en door oudtestamentisch messiaans is deze Thomas. Met visioenen neemt hij geen genoegen. Daarvoor is hij veel te reëel. Hij wil een waarachtig getuige kunnen zijn. Juist ook voor hen die de dood onder ogen moeten zien. Voor de moderne slaven in Rio, de bijstandmoeders die als fraudeurs worden behandeld en al die vluchtelingen die wij in tentjes hebben weggestopt omdat wij niet delen kunnen. Dat is zijn diepste verlangen.

En Jezus komt speciaal voor deze Thomas nog een keer terug, zo gaat het verhaal. Hij wijst Thomas niet af. Schuift hem niet aan de kant als ongelovige. Zoals de kerk dat vaak gedaan heeft. Nee, hij komt speciaal nog een keertje voor Thomas terug. Hij heeft wat met Thomas. Thomas zoekt geen rationele bewijzen. Geen empirisch onderzoek. Ik geloof er niets van. Thomas wil die wonden zien. Die littekens.

Voor hem is dat hele verhaal van Jezus ongeloofwaardig als het enkel zou gaan om een soort mirakeltje. Daar neemt hij geen genoegen mee. Succesverhalen genoeg. Hij wil tasten in die littekens. Hij wil echt weten dat die Jezus degene is die zich het lot aantrekt van hen die ziek zijn. Van hen die monddood gemaakt worden. Hij trekt zich het lot aan van hen die het slachtoffer worden van een cultuur die alleen maar uit is op korte termijn geluk. En dat is precies de reden dat Jezus nog een keer komt en hem ook daadwerkelijk vraagt om te tasten in die pijnpunten van de geschiedenis. Die keerzijde van onze welvaart.

Jezus komt opnieuw door de gesloten deuren van de bestaande orde binnen, met het oog op deze Thomas. Niet om hem te veroordelen, maar ook tot hem te zeggen: Vrede met jou! Kom maar met je vinger en zie mijn handen. Breng je hand maar in mijn zijde. Ik ben degene die jij zoekt. Waar jij bent daar wil ik ook zijn. Een kritisch tegenover. Niet een antwoord op alle vragen, maar eerder iemand die andere vragen stelt. Weet dat jij een bondgenoot hebt. Mij kun je vertrouwen. Jouw vragen zijn terecht. Dat ik ben opgestaan betekent niet dat Pasen zonder littekens is.

Juist in het verhaal van Jezus wordt er gerekend met de pijnpunten van onze geschiedenis. Juist in dat verhaal wordt dit nooit over het hoofd gezien. En daarmee is dit verhaal ook voor ons een blijven wake up call. Kijk niet alleen naar waar iedereen naar kijkt. Wees kritisch over de oordelen die door de massa over mensen wordt geveild. Kijk eens die andere kant op. Stel vragen die niemand stelt. Zoek die vrouw die men overspelig noemt en die dreigt te worden gestenigd. Bezoek die rijke tollenaar Zacheus die door iedereen wordt uitgekotst. Ga bij die bankier op bezoek waar iedereen naar wijst. Sta niet in het rijtje van de veroordelers, maar kijk eens verder.

Thomas wordt geraakt, dat merk je. Ineens roept hij spontaan:
Mijn Heer en mijn God!

Als jij zo bent, dan wil ik me door jou laten leiden. Als jij die littekens bij je draagt om mij te herinneren aan die keerzijde van het menselijk bestaan, dan wil ik bij je horen. Jij bent geen spierballengod die alles wel even regelt. Jij draagt de littekens van ons menselijk leven. Daar wil ik het wel mee wagen.

En als Jezus vervolgens zegt dat hij nu gelooft, vertrouwen krijgt omdat hij gezien heeft, is dat geen verwijt maar eerder een conclusie. Ja, omdat jij dit wilde zien. Omdat jij zeker wilde weten dat dit niet een of ander goedkoop verhaaltje is, daarom heb jij geloofd. En nu kunnen ook degenen die dat niet gezien hebben, daar hun vertrouwen op stellen.

Thomas maakt veel mogelijk. Thomas heft misschien ook wel dat onderscheid dat wij voortdurend maken tussen gelovigen en ongelovigen op. Die ongelovige die geen genoegen neemt met goedkope

religieuze oplossingen staat misschien wel dichterbij Jezus dan degene die roept dat Jezus het antwoord is op al onze vragen.

Thomas heeft ons veel te leren. Hij wijst ons op de dynamiek van het messiaanse geloof. Hij behoedt ons voor triomfalisme en zwartkijkerij. Als wij de neiging hebben om ons geloof te maken tot een bunker van eigen waarheid, zal hij met zijn hoofd schudden. Als wij al te hard 'halleluja' roepen, zal hij ons wijzen op hen die niet bij machte zijn om nog iets te kunnen zeggen. Maar als wij dreigen ons hoofd in de schoot te leggen, zal hij ons attent maken op hem die ons uit de doden opricht. We hebben hem hard nodig deze Thomas. Juist ook deze dagen.

Amen

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeden.nl
info@ekklesialeden.nl